

משרד החינוך

השירות הפסיכולוגי הייעוצי
אגף ליקויי למידה והפרעות קשב

המזכירות הפדגוגית – אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

ח בסיון תשע"ה
25 במאי 2015

לכבוד :

מנהלי בתי הספר העל-יסודיים
רכזי העברית
מורי העברית

חוזר מפק"ר עברית תשע"ה: התאמות בדרכי ההיבחנות במקצוע עברית: הבנה, הבעה ולשון לתלמידים מתקשים ולקויי למידה לקראת בחינות הבגרות תשע"ו

התאמות בדרכי ההיבחנות, הניתנות לתלמידים שאותרו כמתקשים (התאמות ללא אבחון) או אובחנו כלקויי למידה, נועדו לאפשר לתלמידים אלה לעקוף את תחומי הקושי המונעים מהם לבטא את הידע שיש להם במקצוע הבחינה. להבדיל ממקצועות שבהם השפה היא אמצעי לביטוי הידע, במקצוע עברית (הבנה, הבעה ולשון) השפה אינה אמצעי כי אם המהות הנלמדת והנבדקת של המקצוע. במסגרתו נכללים כישורי השפה בתחום האורייני (קריאה וכתיבה), בתחום הסמנטי-לקסיקאלי (אוצר מילים ומשמעים) ובתחום הדקדוקי (מורפולוגיה ותחביר). תחומים אלה נלמדים באופן מפורש ושיטתי, והם ממאפייני המקצוע. לפיכך יש לעשות כל מאמץ במשך שנות ההוראה בבית-הספר להקנות לתלמידים המתקשים ולקויי הלמידה אסטרטגיות "עקיפה ופיצוי" כדי לאפשר להם להגיע לתפקוד אורייני המניח את הדעת. במקרים חריגים יוכלו תלמידים אלה לקבל התאמות כמפורט בהמשך מסמך זה, אולם **אי-אפשר לפטור אותם לחלוטין מבדיקת התפקוד האורייני בבחינות במקצוע זה**.

החל בשנת תשע"ה אישור ההתאמות נחלק לשלושה סוגים :

- אישור בסמכות בית-הספר המלווה בהנמקות של הוועדה הבית-ספרית, **ללא צורך באבחון**.
- אישור בסמכות בית-הספר המלווה בהנמקות של הוועדה הבית-ספרית והמסתמך על אבחון **דידקטי** או **פסיכו-דידקטי**.
- אישור בסמכות ועדה מטעם משרד החינוך (ועדה מחוזית) **המסתמך על אבחון פסיכו-דידקטי** והמלווה בהנמקות בית-ספריות בהתאם לנהלים שפורסמו עלידי האגף ללקויי למידה והפרעות קשב, שפ"י, מתאריך 15.3.15.

פירוט ההתאמות ונוהלי אישוריהן בטבלה שבהמשך המסמך.

שימו לב:

1. בעת אישור ההתאמות בוועדה הבית־ספרית יש לזכור כי קיימת שונות טבעית ביכולות ובהישגים של תלמידים, ולתת את הדעת על כך כי אחוז התלמידים הזכאים להתאמות למידה נע בין 5% ל־15% להתאמות ברמה 1-2 (לא כולל הקראה והכתבה בלשון) ובין 3% ל־5% מהתלמידים הזכאים להתאמות ברמה 3.
2. **לתלמידי החינוך המיוחד שהוגדרו כ־07 במעבר מכיתה ט לכיתה י** אישור התאמות ברמות 1, 2, 3 (לרבות בחינה מותאמת, הקראה והכתבה) הוא **בסמכות הוועדה הבית־ספרית**. לדיון באישור ההתאמות ברמה 3 יש לצרף לוועדה הבית־ספרית **מדריך/ת מתי"א**. האישור יסתמך על אבחון, דוגמאות של מבחנים והמלצות מורים.
3. לשם מילוי טופסי הדיווח המועברים לוועדה (ומצורפים למסמך זה), אין המורה לעברית נדרש לידע אבחוני, אלא לתיאור התפקוד, היכולות והקשיים של התלמיד, כפי שבאים לידי ביטוי בשגרת הלמידה בכיתה לאורך השנים.
4. אין לאפשר לתלמיד התאמת היבחנות בטרם זו אושרה בוועדת הבית־ספרית או המחוזית.

על כל שאלה בתחום ליקויי הלמידה וההתאמות בדרכי ההוראה וההיבחנות אפשר לפנות לגב' **רויטל מאור**, המדריכה הארצית להוראה וללמידה של תלמידים בעלי לקויות למידה מטעם שפ"י והפיקוח על הוראת העברית, בדוא"ל maorsr@walla.com.

בברכה,

לילי טלדן

מפקחת מערך תהליכי אבחון והתאמות
אגף לקויות למידה, שפ"י

תומר בוזמן

המפמ"ר להוראת העברית
המזכירות הפדגוגית

העתקים:

ד"ר ניר מיכאלי, יושב ראש המזכירות הפדגוגית
מר אריאל לוי, מנהל המנהל הפדגוגי
ד"ר משד דקלו, מנהל אגף בכיר בחינות
מר משה זעפרני, מנהל אגף השפות
גב' דני ג'ורנו, מנהלת האגף ללקויות למידה
גב דסי בארי, מנהלת האגף לחינוך על־יסודי
המדריכות המרכזות לעברית

התאמות בדרכי ההיבחנות לתלמידים מתקשים ולקויי למידה במקצוע עברית: הבנה, הבעה ולשון

סוג ההתאמה	רמה	סוג האבחון הנדרש	סמכות למתן ההתאמה	הרציונל	נוהל אישור וביצוע ההתאמה
מבחן מותאם	3	אבחון פסיכו־דידקטי	ועדה מחוזית בהסתמך על אבחון פסיכו־דידקטי והמלצה בית ספרית ובצירוף הנמקות ברורות ומפורטות להצדקת ההתאמה	ליקויים ספציפיים וחריגים המונעים מהתלמיד לענות על חלקים מהבחינה. ליקויים אלה יבואו לידי ביטוי באבחון, בהיסטוריה הלימודית של התלמיד ובשגרת הלמידה בכיתה.	בהתאם לנוהלי האגף ללקויי למידה המפורסמים <u>באתר שפ"ינט</u> יש להעביר לוועדה המחוזית את המסמכים הללו: • אבחון פסיכו־דידקטי • דוגמה לבחינה אחת בכתב ידו של התלמיד (<u>בניגוד לנהוג בעבר, אין עוד צורך בשתי בחינות: רגילה ומותאמת</u>) • חיבור או תשובה בהיקף של 15 שורות לפחות • מכתב פנייה של התלמיד לוועדה • <u>טופס הפניה לוועדה מחוזית להתאמות ברמה 3 (נספח 3)</u> כולל סיכום ישיבת ועדה בית ספרית • <u>חוות דעת של המורה לעברית (נספח 10)</u>
הקראה עלידי קורא ניטרלי (בבחינה מותאמת בלבד)	3	אבחון פסיכו־דידקטי	ועדה מחוזית בהסתמך על אבחון פסיכו־דידקטי והמלצה בית ספרית ובצירוף הנמקות ברורות ומפורטות להצדקת ההתאמה (כנדרש על־פי הנהלים שפורסמו) הקראה תאושר במקרים חריגים מאוד ובודדים בלבד רק לתלמידים אשר זכאים לשאלון מותאם שאינו נותן מענה להבעת הידע הקיים.	ככלל <u>אין</u> הקראה במקצוע עברית. תפקוד התלמידים בתחום זה הוא ממהות המקצוע ולא אמצעי לבדיקת ידע. הקראה תאושר במקרים של דיסלקציה חמורה מאוד המצדיקה הקראה על־פי החלטת הוועדה המחוזית.	בהתאם לנוהלי האגף ללקויי למידה המפורסמים <u>באתר שפ"ינט</u> יש להעביר לוועדה המחוזית את המסמכים הללו: • אבחון פסיכו־דידקטי • דוגמה לבחינה בכתב ידו של התלמיד • חיבור או תשובה בהיקף של 15 שורות לפחות • מכתב פנייה של התלמיד לוועדה • <u>טופס הפניה לוועדה מחוזית להתאמות ברמה 3 (נספח 3)</u> כולל סיכום ישיבת ועדה בית ספרית • <u>חוות דעת של המורה לעברית (נספח 10)</u> מומלץ לוודא שהאבחון אכן מעיד על דיסלקציה חמורה מאוד.

סוג ההתאמה	רמה	סוג האבחון הנדרש	סמכות למתן ההתאמה	הרציונל	נוהל אישור וביצוע ההתאמה
הכתבה לבוחן ניטראלי (בבחינה מותאמת בלבד)	3	אבחון פסיכו־דידקטי	ועדה מחוזית בהסתמך על אבחון פסיכו־דידקטי והמלצה בית ספרית ובצירוף הנמקות ברורות ומפורטות להצדקת ההתאמה (כנדרש על־פי הנהלים שפורסמו) הכתבה תאושר במקרים חריגים מאוד ובודדים בלבד רק לתלמידים אשר זכאים לשאלון מותאם שאינו נותן מענה להבעת הידע הקיים.	ככלל <u>אין</u> הכתבה במקצוע עברית. תפקוד התלמידים בתחום זה הוא ממהות המקצוע ולא אמצעי לבדיקת ידע. הכתבה תינתן במקרים הבאים: - פער משמעותי בין ההבעה שבעל־פה להבעה שבכתב - דיסגרפיה חמורה מאוד המצדיקה הכתבה על־פי החלטת הוועדה המחוזית - כתב יד בלתי קריא לחלוטין <u>גם לנבחן עצמו</u>.	בהתאם לנוהלי האגף ללקויי למידה המפורסמים <u>באתר שפ"ינט</u> יש להעביר לוועדה המחוזית את המסמכים הללו: • אבחון פסיכו־דידקטי • דוגמה לבחינה בכתב ידו של התלמיד • חיבור או תשובה בהיקף של 15 שורות לפחות • מכתב פנייה של התלמיד לוועדה • <u>טופס הפניה לוועדה מחוזית להתאמות ברמה 3 (נספח 3)</u> כולל סיכום ישיבת ועדה בית ספרית • <u>חוות דעת של המורה לעברית (נספח 10)</u> מומלץ לוודא שהאבחון אכן מעיד על דיסגרפיה חמורה מאוד, על פער בין ההבעה שבכתב להבעה שבעל־פה או על כתב יד שאינו קריא כלל הן למורה הן לתלמיד (כאשר כתב היד קריא לתלמיד עצמו יש להסתפק בשעתוק).
התעלמות משגיאות כתיב	1	אבחון דידיקטי או פסיכו־דידקטי	ועדה בין־מקצועית בבית הספר: מנהל/ת או מי מטעמו/ה, רכז/ת התאמות, מת"ל/ית, יועץ/ת, מחנך/ת, מורה לעברית ורכז/ת עברית בהסתמך על אבחון דידיקטי או פסיכו־דידקטי	ריבוי שגיאות כתיב בשל לקות למידה, קשיי זיכרון ו/או קשב	יש להעביר לוועדה הבית־ספרית דוגמה לבחינה בכתב ידו של התלמיד.
תוספת זמן של 25% ממשך הבחינה	1	ללא אבחון	ועדה בין־מקצועית בבית הספר: מנהל/ת או מי מטעמו/ה, רכז/ת התאמות, מת"ל/ית, יועץ/ת, מחנך/ת, מורה לעברית ורכז/ת עברית	איטיות בקריאה או בכתיבה, קשיים בהתארגנות, קשיי קשב וריכוז המקשים על העברת המסר בזמן נתון. למרות התערבות לימודית עדיין קיים פער של 20 נקודות בציון בין ההישגים במבחן הכולל תוספת זמן להישגים במבחן ללא תוספת זמן.	יש להעביר לוועדה הבית־ספרית דוגמה של <u>שתי</u> בחינות בכתב ידו של התלמיד להשוואה: בחינה שבה ניתנה תוספת זמן ובחינה שבה לא ניתנה תוספת זמן. על הבחינות להוכיח כי תוספת הזמן שיפרה את הישגי הנבחן ב־20 נקודות לפחות.

שעתוק	1	ללא אבחון	ועדה בין־מקצועית בבית הספר : מנהל/ת או מי מטעמו/ה, רכז/ת התאמות, מת"ל/ית, יועץ/ת, מחנך/ת, מורה לעברית ורכז/ת עברית	רמה נמוכה מאוד של קריאות כתב היד (התלמיד עצמו מצליח לקרוא את כתב ידו)	יש להעביר לוועדה הבית־ספרית דוגמה לבחינה בכתב ידו של התלמיד. המחברת המקורית תצורף למחברת המשועתקת. בעת השעתוק אין לגרוע או להוסיף מאום על הכתוב במחברת המקור.
הגדלת שאלון הבחינה	1	ללא אבחון	ועדה בין־מקצועית בבית הספר : מנהל/ת או מי מטעמו/ה, רכז/ת התאמות, מת"ל/ית, יועץ/ת, מחנך/ת, מורה לעברית ורכז/ת עברית	קושי בעיבוד ובקשב חזותי, לקות ראייה	יש להעביר לוועדה הבית־ספרית דוגמה לבחינה עם שאלון מוגדל המוכיחה את יעילות ההתאמה או מסמכים שונים התומכים בבקשה ומעידים על בעיות ראייה, הפרעת קשב ולקות חמורה בתחום החזותי. בית הספר יגדיל את מחברת הבחינה לתלמיד.

**טופס הפניה לוועדת התאמות מחוזית (התאמות ברמה 3) לתלמיד בכיתה י
שנה"ל תשע"ה (הנבחנים בשנה"ל תשע"ו)**

לא ייערך דיון בוועדה המחוזית ללא חתימת המנהל על טופס זה.

א. פרטי התלמיד

שם התלמיד	ת"ז	מין
תאריך לידה	ארץ לידה	תאריך עלייה
כתובת	טלפון	
כיתה	מגמה	מסלול: עיוני / מב"ר / טכנולוגי / אחר
שם המחנך	שם היועץ	
שם איש הקשר	תפקיד	נייד

ב. מהי תלונתו העיקרית של התלמיד בתחום הלמידה?

ג. מהם תחומי העניין ויכולותיו הבולטות של התלמיד? כיצד הדבר מתבטא?

ד. התערבויות טיפוליות שנעשו בבית ספר ומחוצה לו

סוג הטיפול	הגורם המטפל	שנה	תוצאות והמלצות
הקניית מיומנויות למידה			
טיפול רגשי			
טיפול אחר _____			

ה. מהם קשייו המרכזיים של התלמיד כפי שמציינים כלל המורים?

תאריך הדיון _____ שם התלמיד _____ ת"ז _____

המסמכים שהיו מונחים בפני הוועדה (אבחון, מבחנים, חוות דעת מורים, צילום תעודות, מחוונים)

עיקרי הדיון בוועדה, אינטגרציה של המידע שנאסף ודברים בולטים במיוחד.

(חשוב לוודא שרמת הידע של התלמיד היא ברמה בגרותית ושקיימת תמימות דעים בין מורי התלמיד לגבי הבקשה.)

חברי הועדה:

שם	תפקיד	חתימה

שם המנהל _____ חתימה _____ תאריך _____

התאמות לתלמידים בעלי ליקויי למידה לבחינה בעברית: הבנה הבעה ולשון

דיווח המורה - תשע"ה-תשע"ו

שם התלמיד	ת"ז	כיתה
שם המוסד	סמל השאלון	

ענה על השאלות הבאות.

שים לב: אינך נדרש לפרש ולהסביר את קשייו של התלמיד אלא לתאר אותם בצורה ברורה.

1. מהם, לדעתך, קשייו העיקריים של התלמיד? האם יש הבדלים בתפקודי התלמיד בתחומי המקצוע השונים? אנה פרט.

2. מהן הפעולות שננקטו כדי לסייע לתלמיד (במסגרת בית הספר / מחוץ לבית הספר)? פרט את סוג הסיוע וכיצד הועיל לו.

3. במהלך השנה, האם התלמיד נבחן בכל נושאי הלשון וההבעה עם הכיתה? אנה פרט.

4. הערך את איכות הבנת הנקרא של התלמיד. מה מועיל לו?

5. האם קיימים פערים בין תפקודי העתקה, הכתבה, כתיבה חופשית וכתיבת תשובות לשאלות? הסבר.

6. האם חלו שינויים בתפקודו של התלמיד במהלך השנה ולמה אתה מייחס אותם?

7. ההתאמה המבוקשת:

8. תאר את תפקודו של התלמיד בתחומים הבאים:

תיאור התפקוד	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה מועטה	במידה מועט מאוד	בכלל לא
התלמיד מתנהג באופן נאות בשיעור					
התלמיד נוכח בכל השיעורים					
התלמיד מכין שיעורי בית					
התלמיד מקשיב בשיעורים					
תיאור התפקוד	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה מועטה	במידה מועט מאוד	בכלל לא
התלמיד משתתף באופן פעיל בשיעורים					
התלמיד קורא היטב קריאה קולית טקסט ברמת הכיתה, ללא ניקוד (דיוק, שטף, קצב)					
התלמיד קורא היטב קריאה דמומה טקסט ברמת הכיתה ומצליח להפיק ממנו משמעות					
התלמיד קורא היטב קריאה קולית רק אם הטקסט מנוקד					
אוצר המילים של התלמיד עשיר ומגוון					
תיאור התפקוד	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה מועטה	במידה מועט מאוד	בכלל לא
התלמיד מתקשה בעיקר בכתיבה עיונית (סיכום, טיעון)					
התלמיד מתקשה בעיקר בהעתקה					
התלמיד מתקשה בעיקר בכתיבת תשובות לשאלות					
התלמיד מתקשה בארגון הדף					

חובה לצרף

1. בחינה רגילה של התלמיד (מקור) עם הערות המורה, תאריך הבחינה, ציון כולל וציון לכל שאלה.

2. קטע קצר (כ-15 שורות) בכתב ידו של התלמיד (חיבור קצר או תשובה לשאלה בתחומי הדעת השונים).

שם המורה _____ חתימה _____ תאריך _____